

Υπόθεση C-843/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

20 Νοεμβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (ανώτερο δικαστήριο της Καταλωνίας, Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

12 Νοεμβρίου 2019

Εκκαλών:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (εθνικό ίδρυμα κοινωνικής ασφαλίσεως, Ισπανία) (INSS)

Εφεσίβλητη:

BT

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Πρόωρη συνταξιοδότηση εργαζόμενης που υπάγεται στο ειδικό σύστημα οικιακών βοηθών του ισπανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως (πρώην ειδικό καθεστώς οικιακού προσωπικού, μετέπειτα ειδικό καθεστώς οικιακών βοηθών).

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Συμβατότητα με τις οδηγίες 79/7 και 2006/54 του άρθρου 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως), που απαγορεύει την πρόωρη συνταξιοδότηση εάν η καταβλητέα σύνταξη υπολείπεται του ποσού της κατώτατης συντάξεως.

Προδικαστικό ερώτημα

Αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο εθνική ρύθμιση όπως αυτή του άρθρου 208, [παράγραφος 1,] στοιχείο c, του ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως) του 2015, η οποία απαιτεί από όλους τους ασφαλισμένους του γενικού καθεστώτος, προκειμένου να μπορούν να λάβουν εκουσίως πρόωρη σύνταξη, να είναι το ποσό της καταβλητέας σύνταξης, υπολογιζόμενο σύμφωνα με το σύνηθες σύστημα χωρίς να προστίθενται τυχόν συμπληρώματα μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου, τουλάχιστον ίσο με το ποσό της κατώτατης σύνταξης, στο μέτρο που εισάγει έμμεση διάκριση εις βάρος των γυναικών ασφαλισμένων του γενικού καθεστώτος, δεδομένου ότι έχει εφαρμογή σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών απ' ό,τι ανδρών;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ 1979, L 6, σ. 24, ΕΕ ειδ. έκδ. 05/03, σ. 160). Άρθρα 1, 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1.

Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση) (ΕΕ 2006, L 204, σ. 23). Αιτιολογική σκέψη 30 και άρθρα 2, παράγραφος 1, και 19.

Απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, Επιτροπή κατά Βελγίου (C-229/89, EU:C:1991:187), σκέψη 13.

Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1992, Molenbroek κατά Sociale Verzekeringsbank (C-226/91, EU:C:1992:451), σκέψη 19.

Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, Nolte κατά Landesversicherungsanstalt Hannover (C-317/93, EU:C:1995:438), σκέψη 33.

Απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382), σκέψεις 37 έως 39.

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (κωδικοποιημένο κείμενο του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως), που κυρώθηκε με το Real Decreto Legislativo 8/2015 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 8/2015) της 30ής Οκτωβρίου (BOE αριθ. 261 της 31ης Οκτωβρίου 2015, σ. 103 291, στο εξής: LGSS). Άρθρα 59, 207 και 208.

Decreto 825/1976 (διάταγμα 825/1976) της 22ας Απριλίου, με το οποίο ρυθμίζεται η εισφορά στο ειδικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης των οικιακών βοηθών (BOE αριθ. 99, της 24ης Απριλίου, σ. 8106).

Ley 27/2011 (νόμος 27/2011) της 1ης Αυγούστου, περί επικαιροποίησης, προσαρμογής και εκσυγχρονισμού του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (BOE αριθ. 84 της 2ας Αυγούστου, σ. 87495). Τριακοστή ένατη πρόσθετη διάταξη.

Real Decreto-ley 28/2018 (πράξη νομοθετικού περιεχομένου 28/2018) της 28ης Δεκεμβρίου, για την αναπροσαρμογή των δημοσίων συντάξεων και άλλα έκτακτα μέτρα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, της εργασίας και της απασχόλησης (BOE αριθ. 314 της 29ης Δεκεμβρίου, σ. 129875). Άρθρο 4, παράγραφος 2.

Συνοπτική παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Στις 12 Δεκεμβρίου 2016, η προσφεύγουσα και εφεσίβλητη ΒΤ ζήτησε από το Instituto Nacional de la Seguridad Social (εθνικό ίδρυμα κοινωνικής ασφάλισης, Ισπανία, στο εξής: INSS) να λάβει εκουσίως πρόωρη σύνταξη από τις 4 Ιανουαρίου 2017, ημερομηνία κατά την οποία θα συμπλήρωνε το εξηκοστό τρίτο έτος της ηλικίας της, λύοντας τη σύμβαση εργασίας της με οικειοθελή αποχώρηση. Η ΒΤ κατέβαλλε ανέκαθεν εισφορές στο πρώην ειδικό καθεστώς οικιακού προσωπικού, γυν. ειδικό σύστημα οικιακών βοηθών, επί 14 054 ημέρες, εξαιρουμένων 166 ημερών.
- 2 Με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2016, το INSS αρνήθηκε τη χορήγηση συντάξεως διότι το ποσό της καταβλητέας σύνταξης ήταν μικρότερο από το ποσό της κατώτατης συντάξεως που θα εδικαιούτο η ενδιαφερόμενη, λαμβανομένης υπόψη της οικογενειακής της καταστάσεως, με τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας της, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του LGSS.
- 3 Η ενδικοφανής προσφυγή της απορρίφθηκε με απόφαση της 10ης Μαρτίου 2017. Σύμφωνα με την αιτιολογία της εν λόγω αποφάσεως, η καταβλητέα σύνταξη θα ανήρχετο στα 549,30 ευρώ μηνιαίως, υπολογιζόμενη κατόπιν εφαρμογής ποσοστού 85 τοις εκατό στο βασικό ποσό των 646,24 ευρώ. Όπως αναφέρεται στην εν λόγω απόφαση, η καταβλητέα σύνταξη υπολείπεται του ποσού της κατώτατης συντάξεως γήρατος των 637,10 ευρώ και, ως εκ τούτου, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του προμνησθέντος άρθρου 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του LGSS.
- 4 Στις 27 Απριλίου 2017 η εργαζόμενη άσκησε προσφυγή κατά του INSS ενώπιον του Juzgado de lo Social n.º 10 de Barcelona, ζητώντας να αναγνωριστεί η θεμελίωση του δικαιώματός της σε εκούσια πρόωρη συνταξιοδότηση. Κατά την κρίση του ανωτέρω δικαστηρίου, η διάταξη που εφήρμοσε το INSS εισάγει

έμμεση δυσμενή διάκριση εις βάρος των γυναικών, οι οποίες αποτελούν την πλειονότητα των οικιακών βοηθών, και για τον λόγο αυτόν δεν μπορεί να εφαρμοστεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την οδηγία 79/7.

- 5 Όπως επισημαίνεται στην εν λόγω απόφαση, το INSS αναφέρει στην έκθεσή του ότι, πλέον, εργαζόμενος που υπαγόταν ανέκαθεν στο ειδικό καθεστώς των οικιακών βοηθών, ο οποίος έως το 2011 κατέβαλλε τις πάγιες βάσεις εισφορών και από το 2012 καταβάλλει τις υψηλότερες δυνατές εισφορές, παρότι έχει συμπληρώσει σαράντα τέσσερα και μισό έτη ασφαλίσεως, δεν μπορεί να λάβει πρόωρη σύνταξη γήρατος με τη συμπλήρωση του εξηκοστού τρίτου έτους της ηλικίας του, καθώς το ποσό της καταβλητέας σε αυτόν σύνταξης δεν θα είναι υψηλότερο από το ποσό της κατώτατης συντάξεως που θα εδικαιούτο με τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας του. Για τον λόγο αυτό, με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι συντρέχει περίπτωση έμμεσης διακρίσεως και, συνεπώς, κρίθηκε ευθέως ανεφάρμοστη η εν λόγω εθνική διάταξη και αναγνωρίστηκε το δικαίωμα της προσφεύγουσας στη ζητηθείσα εκούσια πρόωρη συνταξιοδότηση.
- 6 Το INSS άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Το INSS υποστηρίζει ότι δεν πληρούται η προϋπόθεση που θέτει ο νόμος για την απονομή πρόωρης συντάξεως γήρατος με τη θέληση του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με την οποία το ποσό της καταβλητέας σύνταξης πρέπει να υπερβαίνει το ποσό της κατώτατης συντάξεως που θα εδικαιούτο ο ενδιαφερόμενος λαμβανομένης υπόψη της οικογενειακής του καταστάσεως με τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας του. Θεωρεί ότι δεν υφίσταται διάκριση λόγω φύλου, καθώς υφίσταται αντικειμενικός λόγος που ουδεμία σχέση έχει με οποιαδήποτε διάκριση, ήτοι η υποχρέωση υιοθέτησης των αναγκαίων μέτρων που ζητήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη διατήρηση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, ειδικότερα για την επίτευξη βιώσιμης ισορροπίας μεταξύ του χρόνου εργασίας και του χρόνου συνταξιοδότησεως. Εάν υπήρχε απεριόριστη πρόσβαση στην εκούσια συνταξιοδότηση, τότε οι συνέπειες επί του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως θα ήταν σοβαρές και δυσβάσταχτες, «όχι μόνο λόγω του μεγαλύτερου αριθμού των χορηγούμενων συντάξεων αλλά και λόγω του κόστους για την κάλυψη των αντίστοιχων συμπληρωμάτων σύνταξης μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου», πράγμα που θα ερχόταν σε αντίθεση με τις σχετικές συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με το Pacto de Toledo (σύμφωνο του Τολέδο) που εφαρμόζει τις συστάσεις αυτές.
- 8 Σχετικά με την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, η ΒΤ δεν προέβαλε αντιρρήσεις. Η Ministerio Fiscal (εισαγγελική αρχή, Ισπανία), η οποία δεν είναι διάδικος στην εν λόγω διαδικασία, υποστηρίζει ότι δεν είναι αναγκαία η υποβολή

του προδικαστικού ερωτήματος, καθώς το δικαστήριο μπορεί ευθέως να μην εφαρμόσει την εν λόγω διάταξη, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το INSS επαναλαμβάνει τα ανωτέρω εκτιθέμενα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 9 Στην υπόθεση αυτή εξετάζεται η συμβατότητα του άρθρου 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του LGSS με τις οδηγίες 79/7 και 2006/54, καθόσον η υπόθεση αφορά την εφαρμογή της διατάξεως αυτής επί των γυναικών. Η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι: «Όταν πληρούνται οι γενικές και ειδικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησεως σύμφωνα με τα ανωτέρω, το ποσό της καταβλητέας συντάξεως πρέπει να είναι μεγαλύτερο από το ποσό της κατώτατης συντάξεως που θα εδικαιούτο ο ενδιαφερόμενος λαμβανομένης υπόψη της οικογενειακής του καταστάσεως κατά τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας του. Σε αντίθετη περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος δεν θα δικαιούται να τύχει της ως άνω μορφής πρόωρης συνταξιοδότησεως».
- 10 Το ποσό της κατώτατης συντάξεως καθορίζεται σε ετήσια βάση από τον γενικό κρατικό προϋπολογισμό και έχει την έννοια ότι κανείς συνταξιούχος δεν μπορεί να λαμβάνει σύνταξη που υπολείπεται του καθορισθέντος ποσού κατώτατης συντάξεως, υπό τον όρο ότι δεν έχει άλλα εισοδήματα πέραν των συνταξιοδοτικών, ακόμη και αν η σύνταξη που θα εδικαιούτο, σύμφωνα με τους κανόνες προσδιορισμού των καταβλητέων ποσών σύνταξης, είναι μικρότερη. Στην περίπτωση αυτή, στην καταβλητέα σύνταξη προστίθεται συμπλήρωμα σύνταξης μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου, με δαπάνη του κρατικού προϋπολογισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί η λήψη ενός ελάχιστου ποσού που κρίνεται αναγκαίο για τη διαβίωση.
- 11 Η προϋπόθεση που προβλέπει το άρθρο 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του LGSS έχει σκοπό την εξασφάλιση κατώτατου ποσού συντάξεως που θα είναι επαρκές για την ικανοποίηση των αναγκών του συνταξιούχου, ο οποίος σκοπός πρέπει, όμως, να επιτευχθεί χωρίς να αναγκάζεται το κράτος να συμπληρώνει με συμπληρώματα συντάξεως μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου τα ποσά των συντάξεων που δικαιούνται οι ενδιαφερόμενοι βάσει των ασφαλιστικών εισφορών που έχουν καταβάλει, προκειμένου το ποσό της καταβλητέας αυτής σύνταξης να φθάσει το ποσό της κατώτατης συντάξεως. Ωστόσο, όπως διευκρινίζει το αιτούν δικαστήριο, η προϋπόθεση αυτή αφορά μόνο την περίπτωση της εκούσιας πρόωρης συνταξιοδότησεως του ενδιαφερομένου και όχι την υποχρεωτική πρόωρη συνταξιοδότηση που προβλέπει το άρθρο 207 του LGSS, η οποία επέρχεται κατόπιν λήξεως της εργασιακής σχέσεως για αντικειμενικούς λόγους.
- 12 Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, εάν δεν υπήρχε η προϋπόθεση αυτή, σύμφωνα με την οποία η καταβλητέα σύνταξη πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με το ποσό της κατώτατης συντάξεως, θα ήταν δυνατή, απλώς και μόνο ως εκ της βουλήσεως εργαζομένου, η μετάθεση προς το ενωρίτερο της ηλικίας συνταξιοδότησεως, χωρίς να μειωθεί το ποσό της καταβλητέας συντάξεως, καθώς, εάν το ποσό της

συντάξεως υπελείπετο του ποσού της κατώτατης συντάξεως, θα συμπληρωνόταν μέχρι του εν λόγω ποσού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εκ της βουλήσεως του ενδιαφερομένου θα επιβαρυνόταν ο προϋπολογισμός του κράτους, πράγμα που ο νομοθέτης επιδιώκει να αποφύγει. Επίσης, το INSS υποστηρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση συνιστά την επίτευξη βιώσιμης ισορροπίας μεταξύ του χρόνου εργασίας και του χρόνου σύνταξης, όπως προκύπτει από την επονομαζόμενη Πράσινη Βίβλο της 7ης Ιουλίου 2010, COM(2010)365, «για επαρκή, βιώσιμα και ασφαλή ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά συστήματα», που αποτελούν ευρωπαϊκό στόχο.

- 13 Κατόπιν των ανωτέρω γενικών παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο προβαίνει σε ανάλυση της υπό κρίση υποθέσεως. Η ΒΤ είναι εργαζόμενη που υπάγεται στο παλαιό ειδικό καθεστώς οικιακού προσωπικού. Βασικό χαρακτηριστικό του εν λόγω καθεστώτος είναι ότι για τους ασφαλισμένους σε αυτό, γυναίκες στη συντριπτική τους πλειοψηφία, υπήρχαν πάγιες, δηλαδή ενιαίες, βάσεις εισφορών, οι οποίες συνέπιπταν με το κατώτατο όριο εισφοράς στο γενικό καθεστώς ασφαλίσεως, βάσει του κατώτατου διεπαγγελματικού μισθού που ίσχυε ανά πάσα στιγμή. Για τον λόγο αυτόν, οι εν λόγω βάσεις εισφορών και, συνεπώς, οι αντίστοιχες καταβλητέες συντάξεις ήταν κατώτερες αυτών που απονέμονταν σύμφωνα με το γενικό καθεστώς ασφαλίσεως.
- 14 Από το 2012, πραγματοποιήθηκε σταδιακή ενσωμάτωση του ανωτέρω καθεστώτος στο γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφαλίσεως, υπό την ονομασία ειδικό σύστημα οικιακών βοηθών, με αποτέλεσμα την αύξηση του ποσού των βάσεων εισφορών: πρώτον, θεσπίστηκαν κλιμακωτές βάσεις εισφορών αναλόγως της μισθολογικής κατηγορίας, ούτως ώστε σε κάθε μισθολογική κατηγορία να αντιστοιχεί ορισμένη βάση εισφορών. Το 2021, η βάση εισφορών θα ισούται με τον πράγματι λαμβανόμενο μισθό. Σε κάθε περίπτωση, όπως υποστηρίζει το INSS, η δυνατότητα κάλυψης του ποσού της κατώτατης συντάξεως από τις εισφορές των ιδίων των ασφαλισμένων μπορεί να επηρεαστεί από τον τρόπο με τον οποίο θα εξελιχθούν οι βάσεις εισφορών του ειδικού αυτού καθεστώτος ασφαλίσεως και από το ποσό της κατώτατης συντάξεως: εάν αυξηθούν οι βάσεις εισφορών του εν λόγω συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως (ή εάν εξισωθούν με αυτές του γενικού καθεστώτος), θα είναι πιο εύκολη η πλήρωση της ανωτέρω προϋποθέσεως. Αντιστρόφως, εάν αυξηθεί το ποσό της κατώτατης συντάξεως, θα είναι πιο δύσκολη η πρόσβαση της εν λόγω ομάδας ασφαλισμένων στην πρόωρη συνταξιοδότηση.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το ποσό της σύνταξης που καταβάλλεται επί του παρόντος στις εργαζόμενες που υπάγονται στο πρώην ειδικό καθεστώς είναι προϊόν τόσο του προγενέστερου συστήματος εισφορών όσο και των χαμηλών μισθών του εν λόγω εργασιακού τομέα, οι οποίοι τελούν σε συνάρτηση αφενός μεν με την επαγγελματική εξειδίκευση των εργαζομένων, αφετέρου δε με την οικονομική δυνατότητα των εργοδοτών. Οι εν λόγω εργαζόμενες εργάζονται σε τομέα όπου, στην πραγματικότητα, δεν παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε κάποια επιχείρηση αλλά σε οικογένεια και τη θέση του εργοδότη κατέχει ο/η νοικοκύρης/νοικοκυρά, ο/η οποίος/ποία έχει εν γένει μικρότερη οικονομική δυνατότητα από αυτή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διάφορους

παραγωγικούς τομείς, ενώ επί του παρόντος ασκούν τη δραστηριότητα αυτή σε ένα πλαίσιο στο οποίο και τα δύο μέλη του ζεύγους εργάζονται, με αποτέλεσμα να χρειάζονται εξωτερική βοήθεια για να μπορέσουν να την ασκήσουν. Σε όλα τα ανωτέρω οφείλεται η εν γένει μικρότερη οικονομική δυνατότητα σε αυτόν τον εργασιακό τομέα, οι χαμηλότερες εισφορές και τα μικρότερα ποσά των καταβλητέων συντάξεων.

- 16 Το INSS επισημαίνει ότι οι οικιακές βοηθοί αποτελούν μια ομάδα ασφαλισμένων από τις οποίες απαιτείται μικρότερη συμμετοχή για τη χρηματοδότηση και τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, τόσο λόγω των μικρότερων εισφορών που κατέβαλλαν παλαιότερα κατ' εφαρμογήν πάγιων βάσεων εισφορών, όσο και λόγω της μεταγενέστερης θέσπισης ανωτάτων ορίων ασφαλιστικών εισφορών με βάση τη μισθολογική κατηγορία. Αυτό, κατά τη γνώμη του, δικαιολογεί την επιβολή περιορισμού στην απονομή πρόωρης συντάξεως γήρατος, λόγω της ανισοροπίας μεταξύ της χρηματοδότησεως και των ποσών των καταβλητέων συντάξεων, τα οποία, στην ουσία, ισούνται με τα ποσά των συντάξεων που καταβάλλονται σε όσους υπάγονται στο γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 17 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες σχετικά με το εάν το άρθρο 208, παράγραφος 1, στοιχείο c, του LGSS εισάγει έμμεση διάκριση την οποία απαγορεύει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, εις βάρος των γυναικών, λόγω του ότι θέτει ως πρόσθετη προϋπόθεση για την εκούσια συνταξιοδότηση να είναι το ποσό της καταβλητέας συντάξεως τουλάχιστον ίσο με το ποσό της κατώτατης συντάξεως (—χωρίς να προστίθενται τυχόν συμπληρώματα μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου—). Εάν η εν λόγω προϋπόθεση είχε συμπεριληφθεί στη νομοθεσία που διέπει το ισχύον ειδικό σύστημα των οικιακών βοηθών ή εάν η εν λόγω προϋπόθεση αφορούσε μόνο τους ασφαλισμένους στο εν λόγω σύστημα, δεν θα υπήρχε αμφιβολία ότι εισάγεται διάκριση, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων που παρέχουν υπηρεσίες ως οικιακό προσωπικό είναι γυναίκες: το 89 τοις εκατό των οικιακών βοηθών είναι γυναίκες, σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές. Σε τέτοια περίπτωση, εάν το πεδίο εφαρμογής μιας διατάξεως περιοριζόταν στους οικιακούς βοηθούς, τότε η εν λόγω διάταξη θα εισήγαγε αδιαμφισβήτητα δυσμενή διάκριση, καθόσον θα προέβλεπε μια προϋπόθεση που δεν θα μπορούσε να εκπληρώσουν ώστε να εξασφαλίσουν πρόσβαση στην πρόωρη συνταξιοδότηση. Στην ανωτέρω περίπτωση, το δικαστήριο θα μπορούσε ευθέως να μην εφαρμόσει την εν λόγω διάταξη, χωρίς να καθίσταται αναγκαία η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, καθώς θα επρόκειτο για ξεκάθαρη παραβίαση του ενωσιακού δικαίου.
- 18 Εντούτοις, η εν λόγω διάταξη διέπει το γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφαλίσεως στο σύνολό του, στο οποίο υπάγονται 14 882 318 εργαζόμενοι, άνδρες και γυναίκες, έναντι 406 864 ασφαλισμένων του ειδικού καθεστώτος για τους οικιακούς βοηθούς. Για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να εξετασθεί και το σύνολο του γενικού καθεστώτος. Εάν περιοριζόμασταν μόνο στην εξέταση του πρώην ειδικού καθεστώτος, τότε μόνο όσοι υπάγονταν σε αυτό θα εδικαιούντο εκούσια πρόωρη συνταξιοδότηση, ενώ άλλες γυναίκες που βρίσκονται στην ίδια

κατάσταση για διαφορετικούς λόγους δεν θα είχαν το εν λόγω δικαίωμα. Τα ανωτέρω θα μπορούσαν να ειπωθούν και σε περίπτωση που εξετάζαμε την κατάσταση από την οπτική κάθε ξεχωριστής ομάδας γυναικών, οι οποίες για κάποιον από τους λόγους που συνέτρεχαν κατά το παρελθόν ή συντρέχουν επί του παρόντος έχουν καταβάλει χαμηλότερες ασφαλιστικές εισφορές και, συνεπώς, δικαιούνται κατώτερη σύνταξη. Στις περιπτώσεις αυτές, θα εξαιρείτο η υπό εξέταση ομάδα εργαζομένων, στην οποία θα ενέπιπτε η αιτούσα, και όχι άλλες ομάδες εργαζομένων.

- 19 Κατόπιν των ανωτέρω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η εν λόγω διάταξη έχει εφαρμογή επίσης στους εργαζομένους μερικής απασχόλησης —στην πλειοψηφία τους γυναίκες—, στις εργαζόμενες με χαμηλά προσόντα και, συνεπώς, με χαμηλούς μισθούς, λόγω της κατά το παρελθόν χαμηλότερης μόρφωσης των γυναικών —η οποία επηρεάζει επί του παρόντος το είδος της παρεχόμενης εργασίας—, στις εργαζόμενες που, λόγω σύναψης γάμου, εγκατέλειψαν κατά το παρελθόν την εργασία τους ως μισθωτές ή μη μισθωτές—και μάλιστα υποχρεούνται να την εγκαταλείψουν βάσει ειδικών διατάξεων που ίσχυαν ως προς ορισμένους τομείς—, και οι οποίες δεν επανήλθαν στην εργασία τους παρά μόνον όταν ενηλικιώθηκαν τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα μικρή περίοδο καταβολής εισφορών με τον αντίστοιχο αντίκτυπο στο ποσό της καταβλητέας σε αυτές συντάξεως, και στις εργαζόμενες που έπρεπε να φροντίσουν συγγενείς με αναπηρία ή ανήλικους, μεταξύ άλλων. Όλες οι ανωτέρω εργαζόμενες για λόγους που συνέτρεχαν κατά το παρελθόν και για κάποιους που συντρέχουν και επί του παρόντος έχουν καταβάλει εισφορές χαμηλότερες ή για μικρότερο χρονικό διάστημα, ή και τα δύο, σε σχέση με τους/τις εργαζόμενους/εργαζόμενες που δεν εμπίπτουν στις εν λόγω περιπτώσεις, με αποτέλεσμα να είναι μεγάλος ο αριθμός και το ποσοστό γυναικών που λαμβάνουν συμπληρώματα σύνταξης μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου και επηρεάζονται από την επίμαχη διάταξη.
- 20 Στην υπό κρίση υπόθεση, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, παρατηρείται επίσης παραβίαση της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων εάν ληφθούν υπόψη τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν τους λήπτες κατώτατης συντάξεως με τα συμπληρώματα σύνταξης. Ειδικότερα, σήμερα η κατώτατη σύνταξη ανέρχεται στο ποσό των 677,4 ευρώ μηνιαίως, άνευ επιδόματος συζύγου, και στο ποσό των 835,75 ευρώ, με επίδομα συζύγου. Από τα στατιστικά στοιχεία της κοινωνικής ασφάλισης προκύπτει ότι κατώτατη σύνταξη λαμβάνουν 422 112 άνδρες, που εκπροσωπούν το 15,23 τοις εκατό των ανδρών που λαμβάνουν σύνταξη γήρατος, έναντι 468 822 γυναικών, που εκπροσωπούν το 31,45 τοις εκατό των γυναικών που λαμβάνουν σύνταξη γήρατος. Συνεπώς, μόλις το 35,55 τοις εκατό του συνόλου των συνταξιούχων γήρατος είναι γυναίκες, ενώ αυτές αντιπροσωπεύουν το 53,62 % του συνόλου των ληπτών συμπληρώματος σύνταξης μέχρι του ποσού του κατώτατου ορίου (422 112 άνδρες έναντι 468 822 γυναικών).
- 21 Επίσης, δεν προκύπτει μείωση της εν λόγω διαφοράς, αλλά αντιθέτως, αύξησή της, σύμφωνα με την τάση που παρατηρείται από το 2013. Ειδικότερα, τον

Σεπτέμβριο του 2019, ο αριθμός των ανδρών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη γήρατος μειώθηκε σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2018 (από τους 422 112 συνταξιούχους τον Δεκέμβριο του 2018 μειώθηκε στους 412 931 συνταξιούχους τον Σεπτέμβριο του 2019), ενώ ο αριθμός των γυναικών που λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη αυξήθηκε (από τις 468 822 συνταξιούχους τον Δεκέμβριο του 2018 στις 477 490 συνταξιούχους τον Σεπτέμβριο του 2019).

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ